

A török elleni védelmi rendszer

korszakai

I. XIV. sz.–1526-ig

II. 1526–1699-ig (karlócai béke)

III. 1699–1881

I. a. –1470.

- Luxemburgi Zsigmond (1387–1437) idején a temesvári 1397. évi országgyűlés hadügyi törvényei
 - telekkatonaság
 - a temesi ispán szerepének növelése

I. b. 1470–1521.

- egységes védelmi rendszer kialakítása, Hunyadi Mátyás reformjai
- 1476-től a horvát-dalmát és szlavón bánok tisztségének egyesítése
- 1479-ben létrehozta az alsó részek főkapitányának tisztségét, amelyet ettől kezdve a temesi ispánok töltöttek be.
- az erdélyi vajda pedig a védelmi vonal harmadik nagy egységét vezette.

I. c. 1521–1526

- az egységes déli védelmi vonal összeomlása (Nándorfehérvár, 1521.)
- a horvát rendek kérésére I. Ferdinánd már 1526 előtt segítette a védelmi vonalaikat.

II. A török elleni védelmi rendszer a XVI-XVII. században

- *királyi főhadparancsnokok időszaka (1526-1541)*
- az új védelmi rendszer szervezésének első kísérletei (1541-1556)
- a magyar rendek 1546-ban felkérték I. Ferdinándot, hogy tartományai segítségével gondoskodják több dunántúli és felföldi várról.
 - Niklas Graf zu Salm királyi főhadparancsnok és Várday Pál esztergomi érsek-helytartó együttműködése meghatározó.
- királyi kezelésbe került Szigetvár, Eger, Gyula, királyi őrség került Pápa, Csesznek, Devecser váraiba.

1540-es évek a vend (szlavón) végvidék alapjainak lerakása

- *Az Udvari Haditanács felállítása és a végvidéki és kerületi főkapitányságok rendszere (1556-1566-1578)*

Az Udvari Haditanács 1556. évi felállításával a központi hadvezetés problémáját rendezték.

1576-ban a Habsburg-határ-védelem egységes, jól kiforrott rendszert alkotott. Az ekkor számba vett 123 végvárban mintegy 22500 lovas és gyalogos katona állomásozott.

- *A nagy bécsi haditanácskozás reformjai (1578-1591)*

1577. augusztus bécsi haditanácskozás Ernő főherceg elnöklete alatt Lazarus von Schwendi és Hans Rueber felső-magyarországi főkapitány

a védelemre összpontosító tervezetet fogadták el.

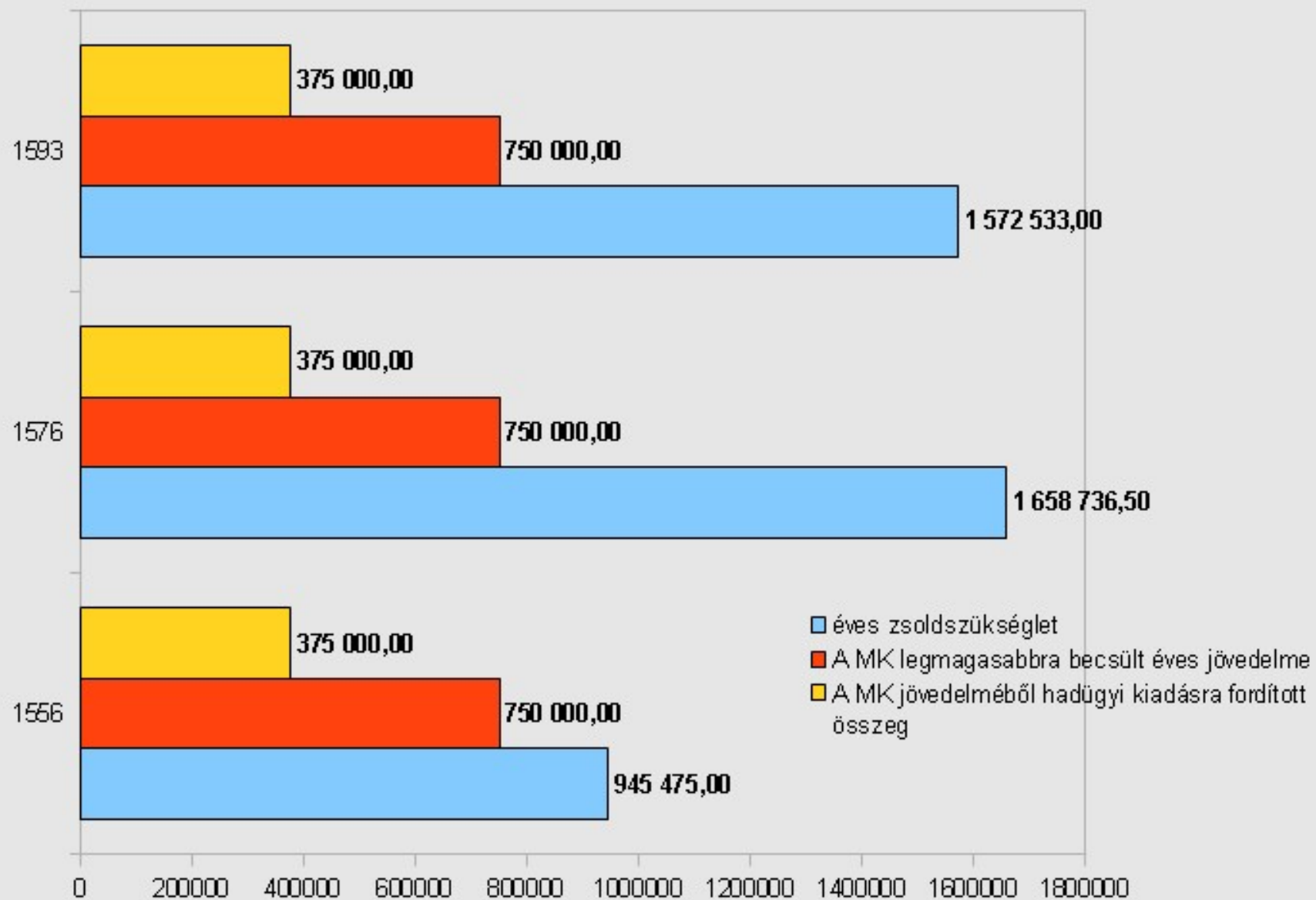
Négy kerületi főkapitányság (*Kreisgeneralate, Kreisoberhauptmannschaften*)

magyar rendek, a főkapitány csak magyarországi lehet (*indigenatus*)

1. Horvát-szlavón k. fk. bán
2. Dunántúli k. fk.
3. Dunáninneri k. fk.
4. Felső-magyarországi k. fk. Kassa

Végvidéki főkapitányságok rendszere

1. Horvát főkapitányság (tenger melléki) 1538–
székhely: Bihács és Károlyváros | € Krajna, Karinthia, birodalmi pénzek
2. Vend vagy szlavón főkapitányság 1556–
székhely: Varasd | € Stájerország
3. Kanizsai főkapitányság (Kanizsa ellen vetett fk.) 1566–1600
székhely: Kanizsa majd Egerszeg | € Királyság, Stájerország, Alsó-Ausztria, és birodalmi pénzek
4. Győri főkapitányság 1556–
székhely: Győr | € Királyság, Alsó-Ausztria, birodalmi pénzek
5. Bányavárosi vagy alsó-magyarországi főkapitányság 1541–
székhely: Zólyom, aztán Léva, végül Érsekújvár | € Morvaország, Csehország, Királyság (esztergomi em, bányavárosok)
6. Felső-magyarországi főkapitányság 1559–
székhely: Kassa | € Királyság (Szepesi Kamara), Szilézia, esetenként a birodalom
7. Komáromi főkapitányság 1552–
dunai flotta központja

királyi-rendi dualizmus

nagy erődvárosok, központok 1000–1500 fő

közepes várak 400–600

kisebber erődök, palánkvárak 100–300

őrházak 10–20

- A védelmi rendszer nagy erőpróbája a tizenötéves háború (1591-1606)
Bihács (1592), Győr (1594), Eger (1596) és Kanizsa (1600) eleste

- **Új végvidékek kialakulása és a határvédelem újabb formái (1606-1699)**

1660. Várad eleste

1663-1664. Érsekújvár eleste, helyette: Lipótvár

III. A határőrvidékek rendszere 1699-1876.

károlyvárosi, báni, varasdi, szávai, dunai, tiszai és marosi katonai határőrvidékek